

ҚОРАҚАЛПОҚ ТИЛИДА СЎЗЛАШУВЧИ ТАЛАБАЛАР УЧУН ТУРК ТИЛИНИ МОБИЛ ИЛОВАЛАР ВА ОВОЗЛИ ТАРЖИМОНЛАР ЁРДАМИДА ЎРГАТИШ ИМКОНИАТЛАРИ

Алланиязова Меҳрибан

mmmekhirban@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17033967>

Кириш

Бугунги кунда глобаллашув жараёнида хорижий тилларни, айниқса қардош турк тилини ўрганишга талаб ошиб бормоқда. Турк тили Қорақалпоқ жамияти учун нафақат маданий яқинлиги, балки иқтисодий ва таълимий алоқалар нуқтаи назаридан ҳам муҳим аҳамиятга эга. Шу боис Қорақалпоқ тилида сўзлашувчи талабаларнинг турк тилини самарали ўрганиш усуллари излаш долзарб вазифалардан бири саналади.

Замонавий технологиялар, айниқса мобил қурилмалар орқали тил ўрганиш имкониятлари талабалар учун кенг йўл очиб бермоқда. Смартфон ва планшетлар ҳаётимизда доимий ҳамроҳга айланган. Улар орқали турли мобил иловалардан фойдаланиш, аудио ва видео материаллар эшитиш, овозли таржимонлар ёрдамида мулоқот қилиш мумкин. Бу усуллар анъанавий дарс жараёнларини тўлдириб, ўқувчиларга мустақил ўрганиш ва ўз билимларини доимий равишда такомиллаштириш имконини беради.

Асосий қисм

Мобил иловаларнинг афзалликлари

Турк тилини ўргатишда мобил иловаларнинг роли катта. Жаҳонда кенг қўлланиладиган Duolingo, Mondly, SpeakPal каби платформалар фақатгина грамматик машқлар билан чекланиб қолмай, балки нутқ, эшитиш ва ёзиш кўникмаларини ҳам ривожлантиради. Бу иловаларнинг асосий устунлиги – интерактивлик ва сунъий интеллект асосида тавсиялар бериш қобилиятидир. Масалан, талаба машқларни бажариш жараёнида хатоларга йўл қўйса, дастур шу заҳоти изоҳ беради ва тўғри вариантни кўрсатади.

Иловаларнинг яна бир муҳим жиҳати – ишончли мулоқот муҳити яратишидир. Талабалар виртуал диалоглар, аудио ва видео машқлар орқали турк тилидаги воқеий ҳаётини вазиятларга яқинлашади. Бу эса уларда мулоқот қилишга ишонч уйғотади. Шу билан бирга, айрим иловаларда нутқни автоматик равишда тузатиш функцияси мавжуд. Овозни таниш технологиялари ёрдамида талабанинг талаффузи таҳлил қилинади ва хатоларни тўғрилаш бўйича тавсиялар берилади.

Овозли таржимонлардан фойдаланиш имкониятлари

Овозли таржимонлар – тил ўрганиш жараёнидаги энг қулай воситалардан бири. Google Translate Live, Microsoft Translator каби сервислар орқали талабалар турк тилидаги реал суҳбатларни дарҳол тушуниб олиш имкониятига эга бўладилар. Бу воситалар айниқса кундалик мулоқотда ёрдам беради. Масалан, талаба турк тилидаги матнни ўқий олмаса, овозли таржимон орқали унинг маъносини тез тушуниши мумкин. Шу йўсинда у тилнинг сўз бойлигини кенгайтиради, янги ибораларни ўрганади ва мулоқот қилишга тайёр бўлади.

Мустақил ўқиш ва амалиётда қўллаш

Мобил иловалар ва овозли таржимонларнинг энг катта афзаллиги – улар мустақил ўқиш имконини бериши билан боғлиқ. Талаба ўз вақти ва имкониятига қараб, тилни ўрганиш жараёнини режалаштириши мумкин. Бунинг учун доимий равишда машғулот қилиш ва кундалик амалиётни йўлга қўйиш муҳим. Масалан, талабалар ҳар куни мобил иловада 15–20 дақиқадан машқлар бажариши, овозли таржимон орқали нутқ машқларини синариши, турк тилида видеолар томоша қилиши ёки онлайн мулоқотларда иштирок этиши мумкин. Бу усуллар билимларни назариядан амалиётга ўтказишда ёрдам беради.

Муаммолар ва чекланишлар

Шу билан бирга, мобил иловалар ва овозли таржимонлардан фойдаланишнинг баъзи чекланишлари ҳам мавжуд. Биринчидан, улар тўлиқ грамматика қоидаларини ёритиб бермайди, айрим ҳолларда таржималар аниқ бўлмаслиги мумкин. Иккинчидан, талабаларнинг фақат электрон воситаларга суянишлари уларда услубий ёки ёзма нутқ кўникмаларининг етарли ривожланмаслигига олиб келиши мумкин. Шу боис бу воситаларни анъанавий ўқитиш усуллари билан уйғунликда қўллаш мақсадга мувофиқ.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, мобил иловалар ва овозли таржимонлар Қорақалпоқ тилида сўзлашувчи талабалар учун турк тилини ўрганишда замонавий, қулай ва самарали восита ҳисобланади. Улар билимларни амалиёт билан боғлайди, интерактив муҳит яратади ва мустақил ўқиш имкониятини оширади. Шу билан бирга, бундай технологиялар ўқитувчи раҳбарлигида қўлланилганда янада самарали натижаларга эришиш мумкин.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Panagiotidis P., “LLM-Based Chatbots in Language Learning”, *European Journal of Education*, 2024.
2. Li Y., Zhou X., Yin H.-b., “AI chatbots for education”, *Smart Learning Environments*, 2025.
3. Fryer J., “Mobile-assisted language learning: A review”, *Computer Assisted Language Learning*, vol.36, no.2, 2023.
4. Madatov K., Bekchanov S., Vičić J., “Dataset of Karakalpak language stop words”, *Data Brief*, 2023.
5. T. Godwin-Jones, “Emerging technologies: Mobile apps for language learning”, *Language Learning & Technology*, vol.27, no.1, 2023.